

HADISY W ISLAMIE SZYICKIM

Tareq Salik

(Rocznik Muzułmański 2006)

Słowo "*hadis*" posiada kilka znaczeń, jednakże w islamskim kontekście oznacza wypowiedź lub czyn Proroka (*saws*) przekazany przez naocznych świadków. Terminów "*sunna*" i "*hadisy*" używa się najczęściej zamiennie, choć *sunna* jest bardziej ogólnym terminem oznaczającym "drogę Proroka" a więc oprócz hadisów także jego charakter, zachowanie czy usposobienie. W ujęciu szyickim, *sunna* i *hadisy* nie ograniczają się tylko do osoby Proroka (*saws*), lecz obejmują również wypowiedzi i czyny dwunastu Imamów (*as*)

W przeciwieństwie do sunnickiego odłamu Islamu, w którym kwestia rejestrowania hadisów była kontrowersyjna nawet w pierwszym okresie po śmierci Muhammada (*saws*), szyici szczycą się tym, iż w ich źródłach znajdują się wzmianki o zbieraniu wypowiedzi Proroka (*saws*) jeszcze za jego życia przez Imama Alego Ibn Abi Taliba (*as*) oraz Fatimę (*as*), a więc osoby zaliczane do szyickiej kategorii "czternastu osób bezgrzesznych (*masumin*)". Skrupulatnie zapisywano także wszystkie relacje o życiu Muhammada (*saws*) przekazywane przez kolejnych szyickich Imamów (*as*), zbiory takie nosiły nazwę "*usul*", było ich około czterystu i większość z nich włączono później do klasycznych szyickich zbiorów hadisów, używanych do dzisiaj, takich jak *Al Kafi*. Wiele z nich przetrwało do naszych czasów i znajdują się na przykład w bibliotece Uniwersytetu Teherańskiego.

Czterema podstawowymi zbiorami hadisów są dla szyitów:

1. *Al-Kafi* Szajcha Al-Kulainiego
2. *Tahdhib al-Ahkam* Szajcha Al-Tusiego
3. *Al-Istibsar* Szajcha Al-Tusiego
4. *Man la yahdharuhu alfaqueeh* Szajcha Al-Saduqa

Najbardziej szanowanym z tych zbiorów jest *Al-Kafi* z uwagi na największą ilość hadisów (nazwa zbioru oznacza "wystarczający" gdyż uznaje się, że jego zawartość jest wystarczająco obszerna aby dostarczyć odpowiedzi na wszelkie tematy). Żaden jednak z powyższych czterech zbiorów nie jest zbiorem tzw. "*sahih*" w rozumieniu sunnickim (a więc nie są to zbiory, w których każdy hadis jest niepodważalny). Celem autorów tych zbiorów była jedynie kompilacja wszelkich dostępnych w owym czasie hadisów wraz z łańcuchami przekazów idącymi przede wszystkim do szyickich Imamów (*as*) bez kategoryzowania

hadisów na "mocne", "słabe", itd. Kategoryzowanie pozostawiono uczonym. 4 główne zbiory szyickich hadisów są więc czymś w rodzaju bazy dla uczonych, ich przeznaczeniem właściwie nie jest użytkowanie ich przez laików jak ma to miejsce w przypadku sunnickich zbiorów np. Al-Buchariego. Jediną księgą poza Qur'anem, którą szyici uważają za niepodważalnie autentyczną i w całości autorytatywną jest *Nahżul Balagha*, nie jest to jednak klasyczny zbiór hadisów, lecz zbiór przemówień, listów i wypowiedzi Imama Alego (*as*).

Na podstawie czterech głównych zbiorów oraz innych źródeł powstawały później inne, bardziej obszerne księgi. Największe i najbardziej szanowane z nich to *Wasa'il al Szia* Szajcha Amali oraz *Bihar al Anwar*, którego autorem jest Allamah Madżlisi. Należy jednak pamiętać, iż te zbiory wciąż nie są uznawane za "*sahih*" jako całość, gdyż w Islamie szyickim każdy hadis jest oceniany indywidualnie a nie na podstawie faktu z jakiej księgi pochodzi. Proces oceniania autentyczności hadisów przez uczonych szyickich trwa zresztą nieprzerwanie aż do dziś. Dla przykładu, Wielki Ajatollah Burudżerdi, jeden z nauczycieli Ajatollaha Chomeiniego, zmienił status około tysiąca hadisów.

Naukę badającą autentyczność tradycji nazywa się ogólnym terminem *Dirajat al-Hadith*, w jej ramach bada się temat, treść, łańcuch przekazu, metodę przekazu, życiorysy przekazicieli, itd. Stąd też *dirajat al-Hadith* dzieli się na wiele wyspecjalizowanych gałęzi jak np. *`ilm al-ridżal* (badanie biografii poszczególnych ogniw łańcucha przekazu). Dodatkowo, uczeni badający wiarygodność hadisów musieli być biegli w arabskiej gramatyce, składni, stylach literackich, historii Islamu i poszczególnych grup w jego łonie. Studia nad hadisami przyczyniły się więc znacznie do rozwoju innych gałęzi nauki, od filologii i historii aż po zainteresowanie filozofią i etyką pozaarabskich kultur - Persji, Indii czy Grecji.

Rodzaje hadisów

Zarówno uczeni sunniccy jak i szyiccy klasyfikują hadisy według stopnia ich autentyczności. Z punktu widzenia sunnickiego istnieją trzy zasadnicze rodzaje hadisów: *sahih*, *hasan* oraz *da'if*; w ujęciu szyickim zaś, podstawowe typy są cztery: *sahih*, *hasan*, *muwaththaq* i *da'if*. Hadis *sahih* jest tradycją całkowicie wiarygodną, bez najmniejszych wątpliwości co do treści czy łańcucha przekazu. Co do hadisu *hasan* mogą istnieć pewne drobne wątpliwości, niemniej jednak przyjmowany jest jako źródło autentyczne. Hadis *da'if* jest tradycją zaklasyfikowaną jako "słaba". Hadis *muwaththaq* jest hadisem wiarygodnym, mimo iż część lub wszyscy jego przekazicieli nie byli szyitami. Jest to jednak tylko ogólny podział, wszystkich rodzajów hadisów uczeni wymieniają aż pięćdziesiąt.

Kitab Al-Kafi

Autorem zbioru *Al-Kafi* był thiqat al-Islam, Abu Dżafar Muhammad bin Jakub bin Iszaq al-Kulaini al-Razi. Zmarł on w roku 328 lub 329 Hidżry (939 lub 940 A.D.) Był on początkowo uczonym religijnym i *faqihem* (badaczem *fiqh*-prawodawstwa religijnego) w gronie uczonych *Imami-Szi'i* w al-Raj w Iranie. Następnie przeniósł się do Bagdadu gdzie został głową uczonych szyickich za czasów kalifa al-Muqtadira. Był to jednocześnie okres *sufara'* Mahdiego (4 emisariuszy Ukrytego Imama w czasie jego mniejszej okultacji, *al-ghaiba al-sughra*).

Al-Kulaini napisał w tym okresie szereg dzieł jak chociażby *al-Kafi*, *al-Kitab al-rijal*, *al-Radd 'ala 'l-Qaramata*, *Rasa' il al-a'immata* oraz antologię poezji na temat Imamów. Niestety, tylko *Al-Kafi* przetrwało do naszych czasów.

Al-Kafi jest zbiorem tradycji nauczanych przez Proroka (*saws*) i Imamów (*as*), przekazanych społeczności muzułmańskiej przez uczniów Imamów (*as*). Nazwa *Al-Kafi* oznacza "to co jest wystarczające", a więc całościowy zbiór tradycji szyitów-imamitów. Sam Kulaini wyjaśnia we wprowadzeniu do swej pracy:

"(...) Chcieliście mieć księgę, która byłaby wystarczająca dla waszych potrzeb religijnych, która zawierałaby wszelkie rodzaje wiedzy (*'ilm*) na temat religii, która byłaby odpowiednia dla uczniów i z której mogliby czerpać nauczyciele. Mogłaby być więc używana przez ludzi pragnących wiedzy o religii i legalnej praktyce (*'amal*) zgodnie z mocnymi tradycjami (*athar*) od prawdomównych (Imamów)."

Skompilowanie dzieła zajęło Kulainiemu dwadzieścia lat. Jest to rzeczywiście całościowa i pełna praca, podzielona na trzy sekcje: *al-usul*, *al-furu* i *al-rauda*. *Usul* zawiera tradycje odnoszące się do zasad religii i zasad na których opiera się prawo religijne. *Furu* zawiera tradycje omawiające szczegóły prawodawstwa religijnego, podczas gdy *Rauda* jest zbiorem tradycji nakreślającym bardzo różnorodne kwestie religijne oraz zawierającym listy i przemówienia Imamów (*as*).

Tradycje w *Al-Kafi* ułożone są systematycznie w rozdziały według ich tematyki. Badacze tradycji przed i po Kulainim sprawdzali *isnad* (łańcuchy przekazu) z wielką dokładnością. Ich celem było upewnienie się że wszyscy przekaziele danej tradycji byli ludźmi prawdziwej wiary; sam al-Kulaini wydawał się być zainteresowany głównie *matn* czyli treścią tradycji a nie jej *isnad*. Dlatego też czasem przekazuje tradycje w których osoby z łańcucha przekazu nie były dokładnie uczniami Imamów (*as*); czasem należeli oni do innej grupy muzułmanów, np. do Zajdytów; czasem byli to *Ghulaat* (ludzie wyrażający ekstremalne poglądy odnośnie Imamów); w niektórych przypadkach byli to nawet ludzie zupełnie nie związani z szyizmem. Uczeń tradycji ustanowili system kategoryzacji hadisów zgodnie z jej stopniem autentyczności, zarówno jeśli chodzi o *isnad* jak i o treść.

Liczba tradycji w zbiorze *Al-Kafi* wynosi według jednych obliczeń 15.181, według innych 15.176. Spośród nich 5.072 uważanych jest za *sahih*, 144 uważanych jest za dobre (*hasan*), 178 za wiarygodne (*muwaththaq*), 302 za silne (*qawi*), podczas gdy około 9.000 uważanych jest za słabe (*da'if*). Fakt, iż dana tradycja uznana została za słabą nie oznacza iż jest ona nieprawdziwa. Oznacza to, że badacze hadisów znaleźli w niej jakąś słabość, zazwyczaj jedną osobę z łańcucha przekazów, co sugeruje że mogłaby ona nie pochodzić bezpośrednio od Imama (*as*).

Usul al-Kafi podzielone jest na osiem *kutub*- rozdziałów, z których większość posiada także *abwab* czyli sekcje. Osiem rozdziałów to:

Kitab al-'aql wa-'l'jahl, "Księga Rozumu i ignorancji".

Kitab fadl al-'ilm, "Księga wielkości wiedzy". W tym rozdziale przedstawia się podejście do wiedzy, nabytej lub wrodzonej, sekcje tego rozdziału przedstawiają także metody dochodzenia wiedzy; metody osądzania prawdy zawartej w tradycjach oraz argumenty przeciwko kierowaniu się osobistą opinią (*ra'i*) oraz analogią (*qijas*).

Kitab al-tawhid, "Księga Jedności". Rozdział ten traktuje o doktrynach teologii.

Kitab al-hudżdża, "Księga dowodu". Rozdział traktujący o potrzebie "dowodu" w postaci Proroków i Imamów. Zawiera także historyczne informacje o Imamach.

Kitab al-Iman wa-'l-kufr, "Księga wiary i niewiary". Rozdział zawiera takie elementy jak filary Islamu czy różnica między wiarą a poddaniem się Bogu.

Kitab al-du'a', "Księga modlitwy". Rozdział ten dotyczy modlitwy osobistej (w odróżnieniu od modlitwy obowiązkowej, *salat*). Zawiera m.in. modlitwy zalecane przez Imamów na różne sytuacje i okazje.

Kitab al-fadl al-Qur'an, "Księga wielkości Qur'anu". Rozdział opisujący błogosławieństwa wypływające z recytowania Qur'anu oraz porady odnośnie metod recytacji.

Kitab al-'ishra, "Księga towarzystwa". Rozdział traktujący o tym, że związek z Bogiem nakazuje także odpowiednie związki między ludźmi.

Furu al-Kafi zawiera szczegółowe omówienie prawodawstwa Islamu. Jest to szerszy zbiór, zawiera 26 rozdziałów:

Kitab al-tahara , "Księga czystości"

Kitab al-haid, "Księga menstruacji"
Kitab al-dżana'iz, "Księga pogrzebów"
Kitab al-salat, "Księga modlitwy"
Kitab al-Zakat, "Księga podatku"
Kitab al-sijam, "Księga poszczenia"
Kitab al-Hadždz, "Księga pielgrzymki" w której Al-Kulaini zawiera także szczegóły odnośnie odwiedzania grobów Proroka i Imamów (*al-Zijarat*).
Kitab alDżihad, "Księga wojny"
Kitab al-ma'isza, "Księga zarabiania"
Kitab al-nikah, "Księga małżeństwa" (zawierająca także szczegółową sekcję na temat *mutah*, małżeństwa tymczasowego)
Kitab al-'aqiqa, "Księga ofiary" (dotyczy dzieci, nazwa pochodzi od ofiary jaką daje się po urodzeniu dziecka)
Kitab al-talaq, "Księga rozwodu"
Kitab al-'itq wa'-l-tadbir wa'-l-katiba, "Księga niewolników i ich uwalniania"
Kitab al-said, "Księga polowania"
Kitab al-dhaba'ih, "Księga rytualnego uboju"
Kitab al-at'ima, "Księga pokarmu"
Kitab al-aszriba, "Księga napoju"
Kitab al-al-ziq wa'-l-tadžammul wa'-l-muru'a, "Księga ubioru, ozdób i manier"
Kitab al-dauadżin, "Księga zwierząt domowych"
Kitab al-wasaja oraz *Kitab al-mawarith* - dwa rozdziały odnośnie dziedziczenia (pierwszy dotyczący zapisu, drugi dotyczący praw spadkowych)
Kitab al-hudud, "Księga kar"
Kitab al-dijat, "Księga prawa krwi"
Kitab al-szahadat, "Księga świadczenia (w sprawach sądowych)"
Kitab al-qada' wa'-l-ahkam, "Księga zachowania sędziów"
Kitab al-aiman wa'-l-nudhur wa'-l-kaffarat, "Księga przysięg, hołdów i kar(za ich łamanie)"

W części *rauda al-Kafi*, al-Kulaini nie używa już systematycznej metody jakiej użył w *usul* i *furu*. Tradycje następują po sobie bez większego uporządkowania. Prezentując tradycje w swym zbiorze, al-Kulaini dodaje bardzo mało od siebie. W niektórych przypadkach uważa za konieczne wyjaśnienie pewnych kwestii które wydają się być pozornie niezrozumiałe bądź wewnątrznie sprzeczne, przypadki jego interwencji są jednak rzadkie. Jego praca polegała przede wszystkim za zebraniu tradycji.

Najważniejsze komentarze do *Al-Kafi*:

Mir'at al-'uqul fi szarh akhbar al al-rasul, autor: al-Madżlisi (zm.1110/1698)
Komentarz Mully Sadry al-Din al-Shiraziego (zm. 1050/1640)
Komentarz al-Mazandaraniego (zm. 1080/1699)
Komentarz al-Qazwiniego (zm. 1089/1678)

Komentarz Muhammada Baqira bin Damada (zm. 1040/1630).

Tahdhib al-Ahkam

Szajch al-ta'ifa (nauczyciel wspólnoty) Abu Dża'far Muhammad bin al-Hasan bin 'Ali bin al-Hasan al-Tusi urodził się w mieście Tus w Iranie w 385 roku Hidżry. Rozpoczął studia w Iranie, po czym w roku 408 przeniósł się do Bagdadu. Pośród jego nauczycieli byli: Szajch al-Mufid oraz bracia al-Szarif al-Murtada oraz al-Szarif al-Radi. Po śmierci al-Szarifa al-Murtady, Szajch al-Tusi stał się głównym rzecznikiem Islamu szyickiego. Na jego wykłady uczęszczał nawet kalif abbasydzki, al-Qadir bi-'llah.

Ostatnie lata Szajcha Tusiego zbiegły się z burzliwym okresem w Bagdadzie. Skrajnie antyszyicki Seldżukowie zaczęli wzmacniać swą rolę w centrum Imperium Islamskiego kosztem Bujjidów, którzy zawsze byli dość tolerancyjni wobec poglądów szyickich. W roku 447 gdy przywódcy Seldżuków wkroczyli do Bagdadu, wielu uczonych zarówno *Sunni* jak i *Szi'a* straciło życie. Dom Szajcha al-Tusiego spłonął wraz ze wszystkimi pracami jakie napisał w Bagdadzie oraz istotną biblioteką dzieł szyickich.

Przewidując niebezpieczeństwo, al-Tusi udał się do Nadżafu, miejsca pochówku Imama Alego (*as*), które już wtedy było bardzo ważnym ośrodkiem szyickim. Jednak to dopiero jego przybycie zapoczątkowało rolę tego miasta jako centrum szyickiego nauczania (którą to rolę utrzymuje Nadżaf aż do dzisiejszego dnia). Szajch Tusi zmarł w Nadżafie w roku 460 Hidżry a dom, w którym go pochowano przekształcono w meczet.

Al-Tusi rozpoczął pracę nad tym dziełem jeszcze za życia Szajcha al-Mufida, w chwili jego śmierci w roku 413 Hidżry ukończony został rozdział o czystości rytualnej. Praca zakończona została wraz z przybyciem Tusiego do Nadżafu (rok 448 Hidżry).

Pełny tytuł dzieła brzmi *Tahdhib al-ahkam fi szarh al-muqni'a*, co oznacza "Oczyszczenie Praw w wyjaśnieniu al-Muqni'a" ("*Muqni'a* to tytuł zbioru tradycji Szajcha Mufida, wymienionego już nauczyciela al-Tusiego). Pierwotnym zamiarem Szajcha Tusiego było więc napisanie komentarza do dzieła al-Mufida, jednakże z uwzględnieniem tylko *furu'* czyli praktycznych regulacji *Szariah*, prawa Islamu. Według słów Szajcha: "Rozpocząłem od rozdziału związanego z czystością rytualną, pozostawiając wcześniejsze rozdziały traktujące o Jedności Boga (*tauhid*), Sprawiedliwości (*'adl*), Proroctwie (*nubuwwa*) i Imamacie (*imama*) ponieważ ich wyjaśnienie byłoby zbyt długie oraz ponieważ naświetlenie zasad religii (*al-usul*) nie było intencją tej książki".

W swym wprowadzeniu al-Tusi wyjaśnia, że zasadniczym powodem napisania pracy były pewne różnice i sprzeczności w istniejących w owym okresie hadisach szyickich (co tłumaczy się tym, iż w tolerancyjnym dla szyitów okresie Bujjidów w którym przekazywanie tradycji nie było tłumione, łatwiej było wkraść się do zbiorów słabym hadisom). Wspomina, iż różnice te są wykorzystywane przeciwko *Szi'a* przez oponentów. Al-Tusi wyznaczył więc sobie zadanie analizy tradycji związanych z *furu'* oraz wyjaśnienia które tradycje były słabe, lub ewentualnego rozjaśnienia pozornych sprzeczności w tradycjach mocnych. Choć podstawę tego dzieła stanowią hadisy z dzieła *al-Muqni'a*, al-Tusi nie ogranicza się tylko do nich.

Księga zawierająca 13.590 hadisów podzielona jest na rozdziały (*kutub*) rozłożone w dwie sekcje (*abwab*).

al-Tahara Czystość Rytualna
al-Salat Modlitwa Obowiązkowa
al-Zakat Podatek
al-Sijam Poszczenie
al-Hadždż Pielgrzymka
al-Dżihad Wojna
al-Qadaja wa-'l-ahkam Sądy i Legalne Kryteria
al-Makasib Własność
al-Tidżarat Handel
al-Nikah Małżeństwo
al-Talaq Rozwód
al-'itq wa-'l-tadbir wa-'l-mukatba Uwalnianie Niewolników
al-Ajman wa-'l nudhur wa-'l-kaffarat Przysięgi, Hołdy i Kary (za ich łamanie)
al-Said wa-'l-dhaba'ih Polowanie i Ubój Rytualny
al-Wuquf wa-'l-sadaqat Jałmużna
al- Wasaja Testament
al-Fara'id wa-'l-mawarith Zasady Dziedziczenia
al-Hudud Kary
al-Dijat Zadośćuczynienie za Zranienia

Al-Istibsar

Pełny tytuł pracy brzmi: *Al- Istibsar fima 'khtalaḥ al-akhbar*. Pokrywa ono ten sam zakres co *Tahdhib al-ahkam*, jest jednak o wiele mniejsza, zawiera 5.511 hadisów. Al-Tusi napisał, iż po ujrzeniu rozmiarów *Tahdhib al-ahkam* wielu uczonych powiedziało: "(...) Byłoby użytecznym gdyby istniała księga - odnośnik dla początkujących w studiach nad prawodawstwem lub dla zaawansowanych jako streszczenie lub dla średnio zaawansowanych w celu

zgłębienia; tak aby każdy z nich mógł uzyskać to czego potrzebuje i sprostać pragnieniom duszy (...) Poprosili mnie więc o streszczenie *Tahdhib al-ahkam*."

Al-Istibsar jest więc jedynie podsumowaniem i streszczeniem *Tahdhib al-ahkam*. Metodyka jest tu podobna, lecz bardziej zwięzła; mniejsza jest także ilość tradycji. Jest to praca stanowiąca gotowy podręcznik dla studentów i uczonych.

Man la jahduruh al-Faqih

Autorem dzieła był Abu Dża'far Muhammad ibn 'Ali ibn Babawaih al Qummi, znany jako Szajch Saduq. Był on czołowym badaczem hadisów swego czasu (IV wiek Hidżry) i jednym z czołowych badaczy tradycji Islamu szyickiego w ogóle. Tytuł Szajch al-Saduq otrzymał ze względu na swą wiedzę i reputację człowieka wiarygodnego i prawdomównego. Czasem mówi się też o nim Ibn Babawaih, jest to jego nazwisko przypominające o perskim pochodzeniu (*Babwaih* jest zarabizowaną wersją perskiego *Babujah*).

Data jego urodzin nie jest dokładnie znana. Wiadomo jednak, iż jego ojciec podczas pobytu w Iraku spotkał się z AbulQasimem al-Husainem bin Rawhem, trzecim emisariuszem Ukrytego Imama, któremu wręczył list do Imama z prośbą o syna. Bin Rawh odesłał mu potem list z informacją iż Imam Mahdi modlił się prosząc Allaha o spełnienie prośby. Narodziny Szajcha Saduqa musiały mieć więc miejsce po roku 305/306 Hidżry, od tego bowiem momentu do roku 326 bin Rawh pełnił funkcję emisariusza Imama Mahdiego.

Szajch Saduq urodził się i wychował w Qumm w Iranie. Kształcony był przez swego ojca oraz przez wiodących uczonych szyickich z Qumm owego czasu.

Liczba dzieł Szajcha Saduqa jest znacząca. Al-Tusi wymienia ich około 300 a al-Nadżaszi 193. Wiele dzieł al-Saduqa zginęło bezpowrotnie, spora ilość jednak przetrwała i została opublikowana. Istnieją jeszcze prace zachowane w formie manuskryptu, jednak do tej pory nieopublikowane.

Szajch al-Saduq zmarł w roku 381 Hidżry w al-Raij.

Tytuł *Man la jahduruh al-Faqih* tłumaczy się jako "Każdy człowiek swoim własnym prawnikiem" a wziął się on stąd, iż jest to praca obejmująca prawie wszystkie aspekty *Fiqh* (prawodawstwa) w formie gotowej do użytku przez przeciętnych szyitów. Jest to jedyne dzieło spośród czterech głównych zbiorów tradycji *Szi'a*, którego głównym adresatem nie są uczeni ani studenci lecz zwykli ludzie. Z tego też powodu Szajch Saduq najczęściej nie podaje w nim łańcuchów przekazu (*isnad*). Uczeni mogli odnaleźć łańcuchy przekazu zawartych w tym dziele hadisów w innych pracach Szajcha Saduqa, podaje on bowiem listę swoich i nie tylko ksiąg z których czerpał.

Kolejną charakterystyczną cechą tej pracy jest fakt, iż autor rzadko pozostawia hadisy samym sobie, objaśniając ich znaczenie i wyciągając z nich konkretne prawa. Księga jest ułożona nie w rozdziały ale w mniejsze sekcje (*abwab*) z różnymi kategoriami prawnymi następującymi po sobie. Zawiera 9.044 hadisy.

Najważniejsze komentarze tego dzieła napisali:

al-Sajjid Ahmad ibn Zain al-'Abidin al-'Alawi al-'Amili (zmarł 1060 A.H.)
Muhammad Taqi al-Madżlisi al-Awwal (zmarł 1070 A H).

Polskie tłumaczenie

W roku 2004 ukazało się polskie tłumaczenie pierwszej księgi zbioru *Al Kafi* - "Księgi Rozumu i Ignorancji". Wydawcą jest Stowarzyszenie Jedności Muzułmańskiej, pracujące już nad przekładem kolejnych części dzieła. Jest to pierwsze w Polsce tłumaczenie hadisów, które oprócz treści tradycji podaje również kompletny *isnad*, a więc łańcuch przekazu.